

PAUL ka Mu Roman Numu Netammapu

¹ Ka Te Naa besa unnepu-witu, nu, Paul, mumatoo tubo'o, ka Rome mee naneadu-wi nonobegakoo. Nu ka Te Pabe'e Jesus nakabetseadu, oosoo e netutzease, nu yise yaahoo yadooawabe mane yise mana mu numu e tuukwe tuungu ka besa tu unnepu-witu.

² Ka besa Te Naa unnepu umu o'nosoo Te Naa yadooawabe mooasoo oo bo tugupu. ³ O'nosoo umu Te Naa yadooawabe oo waha ka Jesus, Te Naa Besaa Tooa'a-witu, meno'o yise soo na'unnedu togesapa oo-toogoo manepetu. Soo Te Pabe'e numu-wa'nesoo nadoo'a'adoo tabuapu. Oosoo ka David-manakwana kemmapu. ⁴ Pana oosoo tuwazoo ka Te Naa-wa'ne'yoo. Soo Te Naa Besa Tooa'a ooka te tzapoonnekute, ka tu Besa Pooha-ma oo ya'ewikoo oo mayodase. ⁵ Soo Te Pabe'e e sootuhi ka tu yadooawabe e mayugwese, ka manatooe e tayana, ka tu besa unnepu no'oko numu e tuukwe tuunguna. O'no umu oo naka'oedyukuna saa'a oo nakabetseadoo.

⁶⁻⁷ Mu punno'o ka Rome-witu oosoo. Soo Te Naa mu tunetutzea ka Te Pabe'e doodooamu manekese, oosoo ka besa mu soobedyana. Nu meeoo mu nanesootuhiku soo Te Naa ka Te Pabe'e Jesus-no oosapa mu sootuhinokwu yise mu magwetzoikwuse.

⁸ Tooe hano tooe e nummenummetoo mu numu e tuukwe ka Te Pabe'e tu naka'oedyukuna. Nu ka Te Pabe'e nuka nakasootuha'e, Te Naa-matoo

mu nanesootuhikute. ⁹⁻¹⁰ Nu oosapa ka Te Naa-matoo nanesootuha'e, mu-toogoo besa'hoo natuunguna. Nu ka Te Naa tubetse nakabetseana, ka ena tooe hano tooe mu numu tuukwena, ka besa na'unnedu ka oo Besaa Tooa'a-witu. Oosoo oo sopedakwadoo nu oosapa mu nanesootuhikuyakwe, nu sakwa mu-baatoosumudooe mea, ka Te Naa meeoo nuka netamma. ¹¹ Nu sakwa mu-baatoomease, mu nanesootuhikuna. O'no mu unusoo besa kaaheno tusooyugwena, mu unusoo tunaka'oedyuku manepetugadoo. ¹² Mu ka tu'oedyukuna oetoo e nehanese, tamme nana-hoesoo oetu nemadabuese. O'no saa'a nu mu-baa besa petuga nuummadoo. ¹³ Pana nu gisoo me'a, nu ka gi hownnekoo meana. Nu yise besa mu nobene soonamme, nu sakwa ka mu gisoo tunaka'oedyukudu tummatzi. Nu ka mooasoo tooe hano tooe gi Jew numu nanesootuhibu tunedyoese. ¹⁴ Soo Te Naa meeoo e netamma, "No'oko tooe hownnekoo tooe numu-matoo mease, mu tuukwe." ¹⁵ Mu-matoo tuwazoo Rome-witoo. Nu unu oo soogwa'e mu-baa e petugakwuna, yise ka nanesootuhibu mu tunedyoekwuse, ¹⁶ nu gi e nenasookwina soogwa'e mu numu mesoo tuukwena ka Te Naa unnepu. Soo tooe haga tooe ka Te Naa besa unnepu naka'oedyukudu, soo Te Naa pooha mu magwetzoikwu, mu Jew numu nokosoo mu gi Jew numu tuwazoo.

¹⁷ Soo Te Naa besa unnepu te tuukwe'e, soo Te Naa meeoo, "Tamme besa'yoo numu, ka oosapa tunaka'oedyukuna." A nabotugu-kwa'nesoo,

"Soo numu ka kaaheno Te Naa besa podo meana, puusoo nanemagwetzoikwu, oosoo ka tu-

naka'oedyukuna.”

¹⁸ Tamme oo sopedakwadoo soo suda numu tumatuguna numu-matoosoo kodyukwu, ka oosapa suda tumatuguna mu numu ka Te Naa togesapa unnena ne watzetugu. ¹⁹⁻²² Tooe mu numu gi Te Naa poonnepana, mu numu sumuna oo sopedakwadookwu ka Te Naa ka teepu matabuepu. Oosoo puusoo mu tzapoonnekute ka no'oko hemma besa tu matabuena, yise ka unu tu pooha-gana tuwazoo. Pana umu gi oo nesookwuga'ena, yise gi oomatoonanesootuhi tuwazoo. Umu sakwa oe naneyugwe, ka gi sootunaka'oedyukuna. Umu meeo nanasooyugwe, “Numme tubetse unu sokwama.” Pana gi! Umu tookwa gi hemma sopedakwadoopana meeo nasoooyugwe. ²³ Umu gi ka Te Naa-matoo nanesootuha'e, oosoo Te Naa yise no'okosoo pooha-ga'yoo gi ya'edu. Pana umu tooe hemma-too tooe nanesootuha'e gi poohagakoo: Numu-wa'nekoo, tooetoo kwe'na'a, etza'a, yise togogwa-matoo gi puusoo namagwetzoi-wa'nekoo, sukwe ya'eyakweddu.

²⁴⁻²⁶ Umuoo gi ka Te Naa-wi tu tunaka'oedyukuna petzape, Te Naa besa'yoona gi naka'oedyukute pumme nesookwugi-wa'nekoo, tu na'esayina suu'mu umu nakabetseadu. Umu gi ka pumme manumudoopu-matoo nanesootuha'e, yise pumme nesookwugi-wa'nekoo. Umu ka hemma namadabue-matoo nanesootuha'e. Ooonne'yoona soo Te Naa mu tsasoopedya, umu yise ka sutakoo podo meadape. Umuoo suda tusooyugwena, suda ka pummesoo tookoo yugwe. Umu no'obatusoo suda tu manena petzape. Mu

momoko'ne ka gi toge-wikoo, ka tu puna mogo'ne mesoo ma'emukwana. ²⁷ Mu nanana punno'o gi ka mu momoko'ne soogwina puusoo nana-ma tumanaka. Umuoo suda tubetse manakwe soo suda mu tumatuguna umu-matoosoo kodyukwu.

²⁸ Soo Te Naa gi how mu yugwe suda mee tusooyugwe sapa umu ka gi Te Naa soo'oedyukuna. ²⁹⁻³¹ Umu yise tooe ha'oo tooe manakwe nanasuda: unu moomoogoobuna, nanidyapuna, tu pupua'amu nasoodyagena, nanahana, numu mesoo batsana, nana'esagoena, nanatumooagana, ewa suda nanatuukwena, Te Naa gi petzabena, suda nanadyadoena, nananesagwa'ena, nananesootzemana, besa nanasooyugwena, tu nanaanapu'amu gi nakabetseana, gi numu tutuha soobedyana, gi kaaheno tumatuguna, yise tooe ha'oonnekoo tooe suda namanedu oedyukuna.

³² Umu oo sopedakwadoopana ka Te Naa meeo unnepu, "Soo numu 'yoo manedu sakwa ya'e." Umu yise suda mesoo manakwe ka tu pupua'amu suta-witoo pumme moohe.

2

¹ Numme Jew numu sakwa umu gi Jew numu gi nesootzemapana, numme punno'o ka oosoo manena. Numme punno'o nummesoo oe naneyukwe ka tooe how tooe manena.

² Tamme oo sopedakwadoo soo Te Naa kaaheno no'obatusoo umu numu suda manedu kadoo mayugwekwu. ³ Tamme sakwa gi meeo sokwamapana, "Soo Te Naa nuka gi kadoo'oo mayugwe-wa'ne'yoo tooe suda e manakwe

sapa. Nu umu ata'yoo⁴⁻⁵soo.” Soo Te Naa tubetse besa'yoo, gi etzaga sutadu. Oosoo ka oo te matuguna, o'no tamme sakwa ka suda te tumatuguna ma'wukase, yise ka oo besa podo meadabekwu. Pana tamme ka meeo sokwamana, “Nu gi ka suda e tumatuguna ma'wu-wa'ne'yoo yise ka oo besa podo mea-wa'ne'yoo.” O'no yise tamme tammesoo ka sutakoo mabetseadu-kwa'ne tabu'a, tamme-matoosoo kodyukwu ka kaaheno nanasuu'mu numu manena umu-matoosoo kodyuse. ⁶No'oko mu numu tumatugupu umu-matoosoo kodyukwu ha'oo ka mu besow tooetoo mu sutakoo. ⁷⁻¹¹Mu numu oosapa besa manekwu umu ka besow podokoo soomeana, ka Te Naa besa pumme sootuha'e oosapa nummenummena ka Te Naa-baa nobe-gakwu. Umu numu ka gi toge-witu nakabetseana puu suu'mu mee nasooyugwena nanasutatoo meadabekwu, yise kadoo namayugwekwu. Soo Te Naa no'okosoo hemma nana-kwa'nesoo matugukwu: mu Jew numu, mu gi Jew numu tuwazoo.

¹²⁻¹⁶Soo numme Jew tumayohopu ne tuukwe'e, ka ne manekwuna. Numme ka kaaheno oo may-ohona, numme besa'yoo mee'e soo Te Naa unekwu. Tamme tammesoo oo naka, pana gi oo nakabetseana, tamme kadoo'oo namayugwekwu. Umu gi Jew numu gi ka te tumayohopu nakadu pana umu puusoo oo sopedakwatoosoo ka how besa manena, tooetoo suda manese. Umu ka Te Naa nakabetseana oo tzapoonnena oo sopedakwadoo ka Te Naa pumme mane tuunguna. Umu kadoo'oo namayugwekwu ka gi oo nakabetseana. 'Yoo tu

namanekwuse, soo Te Naa ka Te Pabe'e numu watze tusooyugwena oo nemadabue tuunguna. Meeoo nu mana ka mu numu tuukwe.

¹⁷ Numme Jew sumuna unu ka te tumayoho-ma nasoonatza'e. ¹⁸ Te Naa-ma nana'unakwe ka mee unnena, numme nummesoo oo sopedakwatoos ka besa ka Te Naa numme mane tuunguna, ka ne tumayohopu natunedyoese. ¹⁹⁻²⁰ Numme mu gi ooka sopedakwatoos mesoo tunedyooe doodoosake tuwazoo, soo ne tumayohopu ka Te Naa besa podokoo ne tzapoonnekute. ²¹ Aha, numme Jew ka besow po sopedakwatoos, pana numme gi oo nakabetse'a. Numme mu numu meeoo netamma, "Mu sakwa gi tuduhapana," yise numme sumuna nummesoo tuduha. ²² Numme mu numu meeoo mu netamma, "Mu sakwa ka nananodukwana kukumma'amasoo emukwapana." Numme, nummesoo, sumuna 'yoo suda manakwe. Numme meeoo, "Numme gi hemma namadabue-matoo nanesootuhi-wa'ne'yoo," pana numme sumuna kumma'akoosoo numu natusooa tuduha. ²³⁻²⁴ Numme meeoo nana'unakwe, numme o sopedakwatoos no'oko ka Te Naa tumayohopu, numme oo nage tuunguna. Pana numme ka mu gi Jew numu suda ka Te Naa-witu mu netamma tuungu, ka numme gi oo unnena nakabetseana. ²⁵ Numme meeoo, "Numme ka Te Naa tubetse dooamu, numme ka Jew numuna." Numme ka Jew-na besa'yoo, numme ka Te Naa unnena nakabetseana. Pana numme ka gi oo unnena nakabetseana, numme gi Te Naa dooamu. ²⁶⁻²⁷ Mu gi Jew numu ka Te Naa unnena nakabetseadu Te Naa doodoamu numme Jew oonakwasoo,

besa'yoo umu ka Te Naa unnena nakabetseana.
²⁸ Numme yise Te Naa doodoamu ka oo nakabetseana, ka sukwe Jew numuna. ²⁹ Numme ka tunakabetseana soo Te Naa te soonammena sopedakwadoona te sootuhikwu. Oosoo gi hownne'yoo tooe mu numu te nesootzemapana.

3

¹ Tamme sumuna meeoo unnekwu, “Oosoo gi hownne'yoo tooe Jew numupana oosoo gi Te Naa doodoamu te mayugwe-wa'ne'yoo.” ² Pana gi! Oosoo besa'yoo ka Jew numuna, soo Te Naa ka tu unnepu numme Jew numu tuukwese. ³ Numme Jew numu gi oo nakabetsea, pana soo Te Naa oosapa oo nakabetse'a, ka pummesoo unnepu. ⁴ Numu tooe esagoepana, soo Te Naa unnepu oosapa togesapa. Meeoo nabotugu oo na'unnekwa'nesoo,
 “Soo Te Naa oosapa kaaheno'yoo ka tu yadooawi. Gi haga oo tuaga'ne, ‘Oosoo esaya'e,’ mee unnena.”

⁵⁻⁸ Sumuna numu-matu meeoo unnekwu, “Tamme ka suda manena, oosoo oo tzapoonne ka Te Naa besa'yoona. Soo Te Naa gi kaaheno'yoona oosoo ka mu numu tu ma'emukwana umu-matoosoo makodyukukwu,” mee mu sukwe numu unakwe. Pana gi! Te Naa oosapa kaaheno'yoona; kaahenosoo mu numu nemadabuekwu. Susumudu numu-matu sumuna meeoo unnekwu, “Nu ka suda manena, nu ka Te Naa besa nemadabue, tamme sakwa yise suta'yoo, o'no soo Te Naa besa nanemadabuekwu,” mee umu. Susumudu numu esaya'e, nu meeoo unakwe, mee unnena.

Mu numu suda unnedu sakwa oe naneyugwe. Pana soo suda mu tumatuguna umu-matoosoo nakwukodyukukwu.

⁹ Numme, Jew numu, nasootuha'e mu gi Jew numu-wa'nesoo. No'yoona tamme nanakwa'ne'yoosoo. Nu mooasoo meeoo mu netammapu ¹⁰ no'yoona tamme ka sutakoo po-toogoo me'a, a nabotugu-kwa'nesoo,

“Gi haga besa manakwe, gi haga kaaheno ka Te Naa besa podo me'a. Gi tamme-matu ka Te Naa sopedakwato. ¹¹ Umu gi ka Te Naa tu nakabetseana petzape. ¹² Umu ka Te Naa besa po ma'wukase, gi he-toogoo besa'yoo. ¹³⁻¹⁴ Umu esagoena, numu nesootzemana nanasuda unnenana. ¹⁵⁻¹⁷ Umuoo mu numu nummaba wumakuna suda mu yugwena, numu batsayakwe. Umu unu nidyapu. ¹⁸ Umuoo gi ka Te Naa tu nakabetseana soohanedu.”

¹⁹ Numme yise oo sopedakwato soo Te Naa meeoo te netammana, numme Jew numu oe nane'yakwe, ka mu gi Jew numu-wa'nesoo. Numme punno'o ka gi Te Naa nakabetseana. ²⁰ Soo ne tumayoho tabuana oo tzapoonne tamme no'yoona tuma'emukwa, gi tamme oo tzapoonne ka te besa'yoona.

²¹ Numme Jew oosapa meeoo sokwamayakwe, soo Te Naa besa'yoo mee te netammakwu, ka te tumayohope te nakabetsea ka umu te nanamooatupu tamme-too tunemadabuepu. Pana umu Te Naa yadooawabe o'nosoo te tuukwe'e, ka saa'a soo Te Naa besa te matabuekwu. Meno'o yise oe manepetu.

²² Soo Te Naa te tuukwe'e mu besa'yoo mee te netammakwu, tamme ka Te Pabe'e-wi tunaka'oedyukuna. Oosoo no'oko nanakwa'nesoo te matugukwu, mu Jew numu yise ka mu gi Jew numu tuwazoo. ²³ Tamme ka no'yoona tuma'emukwakupuna, gi ka Te Naa tamme oo netamma-kwa'nesoo manena. ²⁴ Soo Te Naa ekow nasootuhipu te sootuhipu, tamme yise besa'yoo soo Te Pabe'e ka tamme-koobattoo nabatsase besa te mayugwekwu, o'no yise, "Mu besa'yoo," mee te netammakwu. ²⁵⁻²⁶ Soo Te Naa tusoohanena te tuma'emukwana soomu'wase, soo Te Pabe'e yise tamme-koobattoo nabatsa. Esoo oo tzapoonne oosoo tookwa kaaheno'yoo. Ka o'nosoo soo suta'yoo gi numu-matoosoo kodyudu, oosoo ka besa'yoona oo soohanena, soo Te Pabe'e tamme-koobattoo nabatsakwu, oosoo yise no'oko mu tunaka'oedyukudu Te Pabe'e-wi, "Besa'yoo," mee mu netammakwu.

²⁷⁻²⁸ Meno'o tamme gi nana'unne-wa'ne'yoo tamme tammesoo besa nanemadabue. Pana gi! Soo Te Naa "Besa'yoo," mee te netamma, tamme ka te naka'oedyukuna, gi ka te tumayohopu tunakabetsea-wi. ²⁹⁻³⁰ Soo Te Naa sumu'yoosoo, namekoosoo te sootuha'e (mu Jew numu, yise mu gi Jew numu tuwazoo, tamme ka tunaka'oedyukuna). ³¹ Sumuna mu numu meeo unakwe, "Tamme tunaka'oedyukuna gi hee ka tumayohopu namadabue." Pana gi! He-toogoo soo te tumayohopu namadabuepu.

4

¹ Soo ne nanamooatupu, Abraham mee naneadu, punakwana numme Jew numu

suakena, punno'o ooonne'yoosoo. ² Oosoo gi nana'unne-wa'ne'yoo oosoo puusoo besa namadabuepu ka tunakabetseana. Pana gi! ³ O nabotugu-kwa'nesoo,

“Soo Te Naa ka Abraham sootuhise, ‘Besa'yoo,’ mee oo netamma, soo Abraham ka oo naka'oedyukuna.”

⁴ Tamme ka kumma'akoosoo hemma how yugwekuse hemma nagease, oosoo gi te sukwe nageana. ⁵ Pana soo Te Naa tamme sootuhina, ka besa'yoona te sukwe nasootuhina, tamme ka oo naka'oedyukuna, tooe ha'oo ne tumatuguna sapa, te sootuha'e.

⁶ O'nosoo ne moohedu David mee naneadu mee tubotugu ka Te Naa numme sootuhina, numme ka tunaka'oedyukuna, too'e ha'oo ne tumatugu sapa.

⁷⁻⁸ “Soo Te Naa tubetse besa te manuuma ka te tuma'emukwana soomu'wase. Tubetse besa te manuuma ka besa'yoo mee te netamma.”

⁹⁻¹² Tooe haga tooe sumuna meeoo soonamme, “Soo Te Naa mu Jew numu suu'mu besa sootuha'e.” Pana gi! Soo Te Naa ka Abraham besa sootuhi puu gisoo Jew numu oo manakwe ka oo tumayohomeana. Pana ka saa'a ka te tumayohope nagen, Jew manese oo tzapoonne, soo Te Naa mooasoo besa'yoo mee oo netamma. Ekow yise te tzapoonnekute soo Te Naa besa numu sootuha'e tamme ka tunaka'oedyukuna, too'e gi te Jew numu sapa. Meno'o yise oosoo te natzapoonnekute, tamme sakwa oo nage, ka Abraham-wa'ne besa tunaka'oedyukuna. Meno'o tamme ka besa nasootuhidu numuna besa'yoo mee nanetamma, tamme ka tunaka'oedyukuna

Abraham-wa'nesoo, ka gisoo Jew numu oo manakwe, numme Jew numu, yise mu gi Jew numu tuwazoo.

¹³ O'nosoo soo Te Naa ka Abraham meeoo netamma, “Umuoo-ma'yoona suaketu saa'a no'oko ka teepu-koobatu hemma nemadabue meadooda.” Soo Te Naa meeoo unakwe, “U e tubetse naka'oedyukute,” tooe how ne tumayohope nakabetseapana. ¹⁴ Soo Te Naa haa'a sakwa unu ka tumayohopu nagedu suu'mu sootuhi? Oo unnepu haa'a yise gi hee tamme tunaka'oedyukudu-tamme? ¹⁵ Soo Te Naa te sootuha'e ka pumme te naka'oedyukute. Tamme ka tammesoo besa manena nageana, tamme gi besa mane-wa'ne'yoo; te ma'emukwapu tamme-matoosoo kodyukwu. Pana ka te tumayohope nakabetseana na'unnepu kadookoo, tamme tookwa gi tuma'emukwa.

¹⁶ Meno'o yise soo Te Naa ka besow nasootuhibu-ma te sootuhi, tamme ka Abraham-wa'nesoo tunaka'oedyukuna. Oosoo gi how manepunne tooe tamme gi ka mu Jew tumayohopu nakabetseapana. Ooonne'yoona tamme no'yoona ka Abraham-ma'yoona suakepu. ¹⁷⁻¹⁹ A nabotugu-kwa'nesoo, soo Te Naa tamme manumudoopu yise mu tuipe matusootabuena, ka Abraham meeoo netamma, “U-nakwana ewa'yoo nana'ata'yoosoo numu suakekwu.”

Abraham oo naka'oedyukute. Too'e gi oo nanaka'oedyuku oo manepunne sapa oosoo Abraham ka Te Naa naka'oedyukuna meeoo soonamme, “Numme dooamu-ga-wa'ne'yoo, tooe nu unu wa'etsepana; soo e nodukwa punno'o

gi dooamu-ga-wa'ne'yoo.” ²⁰ Soo Abraham gi wahaba ka Te Naa unnepu naka'oedyukuse, yise unusoo oe tunaka'oedyuku mani. ²¹ Oosapa oo naka'oedyukute ka Te Naa tu unne-kwa'nesoo manakwe. ²² Ooonne'yoona soo Te Naa meeoo oo netamma, “Besa'yoo numu,” mee'e.

²³⁻²⁵ Soo Te Naa ekow na'unnedu Abraham-witu botugu tamme-too tuwazoo gi ka Abraham suu'mu. Soo Te Naa, “Besa'yoo,” mee te netam-makwu ka te tunaka'oedyukute soo Te Pabe'e tamme ma'emukwa-koobattoo nabatsase, soo Te Naa yise oo mayodase tamme yise besa manekwu.

5

¹ Meno'o tamme ka Te Naa-no besa napua'a, soo Te Pabe'e ka besa te mayugwese, tamme ka tunaka'oedyukuna. ² Meno'o oosoo te sootuha'e too'e gi te besa'hoo sapa, besa tamme sokwama ka tamme oo sopedakwadoo, ka tamme ya'e-wikoo tamme o mayodakwuse, yise oosapa besa sok-wamakwu ka Te Naa-baa petugase. ³ Meno'o tamme yise besa sokwama soo tooe how tooe suda namanedu gi hee tamme-nakwana ka besa tamme tu sootuha'e, ookow tamme oo natunedy-ooe. ⁴ Tamme ka gi nasootookena te tusooyug-wekwudu unu natzooe manepetugakwu ka te tunaka'oedyukute. O'no tamme yise oo sopedak-wadookwu ka Te Naa tamme sootuha'e. ⁵ Tamme oo sopedakwadoo meno'o tamme oosapa besa sokwamamokwu ka Te Naa tamme sootuhi ka tu Besa Pooha-matu-ma. Oosoo unu te soobedya.

⁶ Soo Te Pabe'e te soobedya tooe suda te tumatugu sapa. Soo Te Naa tunemadabuena

oe manepetuse, oosoo tamme-koobattoo nabatsa, tamme gi hownnekoo tammesoo nanemagwetsoi-wa'ne'yoo. ⁷ Tamme puu gi ya'e-wa'ne'yoo kumma'akoosoo numu-koobattoo. Sumuna tubetse besow numu-koobattoo suu'umu nu nabatsakwu. ⁸ Pana ka togesoo te ma'emukwa soo Te Pabe'e puu tamme-koobattoo nabatsapu, soo Te Naa ka besa te soobedyana. ⁹ Tamme yise besa'yookwu, tamme ka togesoo te sutakoo Te Pabe'e tamme-koobattoo nabatase. Oosoo te tubetse magwetsoikwu ka te tuma'emukwana gi tamme-matoosoo makodyukuna. ¹⁰ Ka pumme te tumoo'oo, soo Te Naa ka Te Pabe'e tamme-koobattoo oo mabatsa tuungu. Meno'o yise tamme oo pupua'amu oosoo yise te magwetsoikwu ka Te Pabe'e ka oo nabatsa-wikoo oo mayodase tamme-koobattoo. ¹¹ Meno'o tamme ka Te Naa nesootuha'e ka Te Pabe'e-koobattoo, oosoo ka Te Naa doodoamu te mayugwese.

¹² Ka mooe'ugasoo namanumudoopu nana Adam mee naneadu tuma'emukwase, soo oo tuma'emukwanasoo oo batsa. Oo-wa'nesoo no'yoona numu ya'eyakwe, ka no'yoona mu numu tuma'emukwa. ¹³ Mu numu gi hownnekoo ka tu ma'emukwana sopedakwatoo ka Moses-kobenasoo, gisoo ka te tumayohope tamme oo namadabuekute. Pana yise hownnekoo mu numu oo sopedakwatoo ka ma'emukwana soo Moses gisoo mu numu tuukwe mu manekwuna. ¹⁴⁻¹⁵ Mu numu gi ma'emukwa ka Adam ma'emukwa-kwa'ne, pana umu no'yoona tuiyakwe. Nu ka Adam-witu wahadyakwe, soo Adam ka Te Pabe'e-no nanosoo numu moohedu, soo Adam ka suta podokoo te moohe, soo Te Pabe'e yise ka

besow podo. Soo Adam ma'emukwa-wa'ne'yoo ewow numu goeke. Soo Te Pabe'e ewow numu magwetzoa'e. ¹⁶⁻¹⁷ Ka Adam ma'emukwase, ewa'yoo numu tuma'emukwana nakwukodyu yise nago'e. Soo Te Pabe'e ewow numu tuma'emukwana soomu'wana, mu magwetzoa'e. ¹⁸ Oosoo Adam ka Te Naa gi nakana, too'e no'oko numu kadoo mayugwe, pana soo Te Pabe'e ka Te Naa nakana no'obatusoo numu magwetzo'i. ¹⁹ Ewa'yoo numu tuma'emukwa mane ka Adam gi tunakabetse'a, soo Te Pabe'e nakabetseadu ewow numu besa mayugweke.

²⁰ Tooe mu numu ka Te Naa unnepu nakase sapa, ewa'yoosoo tuma'emukwa. Pana soo Te Naa ka mu numu nakasootuhi. Tooe ewa mu tuma'emukwa sapa, oosoo mu sootuhise, mu tuma'emukwana soomu'wa. ²¹ Tamme yise tuikwu ka tuma'emukwana, pana tamme yise oosapa mommokwu ka Te Pabe'e Jesus tamme sootuhise tamme-koobattoo oo nabatsase.

6

¹ Sumuna numu meeoo soonamme, “Ka tuma'emukwape ewow, soo Te Naa tookwa ewa tusoomu'wakwu. Nu sakwa oosapa ma'emukwano, o'no soo Te Naa oosapa oo soomu'wanokwu.” Oonne'yoo pana tamme gi! ² Gi tamme oosapa tuma'emukwano-wa'ne'yoo ka meeoo te soonammena kadoo namayugwese. ³⁻⁵ Soo baa-wi te namatzakana yise mee na'unnedu, tamme ka Te Pabe'e-wa'ne'yookwusoo. Tamme puu tui-pu-kwa'ne oosoo ka tamme-koobattoo nabatsase. Tamme

meno'o mommo pudu namanumudoopu-wa'ne'yoo, soo Te Naa pooha puu ka Te Pabe'e nabatsa-wikoo oo mayodapu. ⁶⁻⁸ Tamme uga oosapa ka sutakoo nakabetseadu, gi hownnekoo yooi-wa'ne'yoo. Pana meno'o soo o'nosoo te tumatugupu kadoo namayugwepu ka Te Pabe'e moosoo oo-koobato nabatsase, tamme yise gi ka suda namanedu nakabetsea-wa'ne'yoo. Meno'o tamme ka Te Pabe'e-wa'nesoo namayodakwu, tamme ka ya'ese saa'a oo-baasoo oosapa nobe-gana, ka Te Naa nakabetseakoo. ⁹ Tamme oo sopedakwato soo Te Pabe'e tu nabatsa-wikoo namayodase, gi ya'e-wa'ne'yoosoo. Moosoo o'nosoo oosoo puu ka numu tuina matzoekupu. ¹⁰ O'nosoo oosoo tamme tuma'emukwa-koobato nabatsapu. Meno'o soo Te Pabe'e gi ya'e-wa'ne'yoo, pana ka Te Naa nakabetseana, gwetzoimokwu. ¹¹ Meeoosoo sakwa tamme nasooyugwe. Soo ya'epu numu gi hownnekoo tuma'emukwa-wa'ne'yoo. Tamme sakwa ka ya'epu-wa'ne'yoosoo gi te ma'emukwana soohanepana. Soo nummedu numu ka tu tunakabetseana soogwa'e, tamme sakwa umuoo numu-wa'ne, yise ka Te Pabe'e noko Te Naa nakabetse'a.

¹² Tamme sakwa gi ka suda te tusooyugwena nakabetseapana. ¹³ Gi sakwa nagutza tamme meno'o te tookoo soonahadyagwepana, tamme sakwa Te Naa nakabetsea. Meno'o manakwana yise soo Te Naa pummesoo tusooyugwetoo te nemadabuekwu. Oosoo ka pudu numu-wa'ne te matabuese, ka mu numu tu ya'e-wikoo tu mayodapu-wa'ne. ¹⁴ Meno'o yise tamme gi

suda tumatugu-wa'ne'yoosoo, soo Te Naa yise te sootuhi tooe tamme gi ka ne Jew tumayohopu nakabetseapana.

¹⁵ Sumuna umu-matu mee unnekwu, “Meno'o tamme te Jew numu tumayohopu gi nakabetseana, tamme ewa mesoo ma'emukwa, soo Te Naa ka te sootuhina te ma'emukwana soomu'wakwu.” Pana gi! ¹⁶ Nu besasoo ooka mu tuukwekwu. “Tamme ka sumuoo numu nakabetseana oosoo te nehanedu, tamme yise oo mane. Tamme ka sutakoo nakabetseana, oosoo suta'yoo te soo'akwu. tamme ka besow nakabetseana, tamme besa'yookwu.” ¹⁷⁻¹⁸ Mu ugasoo ka sutakoo nakabetseadu, mu yise ookow naka'oedyukute. Nu ka Te Naa nesootuha'e meno'o, mu ka besow nakabetseana, ka mu natunedyooepu. ¹⁹ Mu ugasoo mu tookoo-ma tuma'emukwana suta'yoo. Meno'o sakwa yise mu kaaheno tumayohono.

²⁰ Tamme ka o'nosoo suda te tumatuguna nakabetseana tamme gi ka besow nakabetse'a. ²¹ Oosoo gi te tummatzidu, te sukwe ko'e. Meno'o yise tamme ka o'nosoo te mane-ma nasookwa'e. ²² Pana meno'o tamme ka Te Naa nakabetseana ka oo besa podokoo meana, oosapa tamme besa gwetzoimona, gi ka suda namanedu nakabetseakwu. ²³ Tammesoo tuma'emukwana ka te ko'e, pana soo Te Naa te sootuha'e te gwetzoimokwuna, ka Te Pabe'e Jesus tamme-koobato nabatsase.

7

¹ Ka mu Jew numu tumayohope-witu, e nanumu, mu oo sopedakwadoo ka gisoo ya'ena

suu'mu tamme te tumayohope nakabetseadu. Meno'o sakwa nu besasoo mu tuukwe. ²⁻³ Soo te tumayohope oe 'mane ka mi manekase gi hownnekoo nanema'wuni-wa'ne'yoo ka nanodukwa-wa'ne. Tamme ka nanodukwadoose, tamme sakwa te kooma-baa. Tamme suda manakwe ka kumma'akoosoo nana koomadoose ka tooesoo kooma-gana kooma mooasoo ya'epu, o'no yise tammesoo mane-ga'yoo ka te mane-kwi. O'no sakwa tamme yise saa'a kumma'asoo mesoo koomadoo. Oosoo yise gi hownne'yookwu.

⁴⁻⁶ Oo manepunne, e nanumu, tamme ka gisoo Te Pabe'e-wi tunaka'oedyukuna, tamme ka te Jew tumayohopu-nosoo, soo te Jew tumayohope yise ka namanedu-witu suda te tunedyooe. O'no yise tamme ka suda namanedu-witu soohanese sapa tooesoo suda manakwe. Soo suda namanedu tamme-matoosoo kodyuse, te goekwu. Pana meno'o soo Te Pabe'e ka tamme-koobattoo nabatsase, yise namayodase oosoo tamme ya'e-kwa'nesoo ka mooasoo te Jew tumayohope gi hee tamme-nakwana. Oosoo gi hownne'yoo tamme ka gi ka te nanamooatu Jew tumayohope nakabetsea manese, tamme ka Te Pabe'e tumayohokuna, tamme ka Te Naa Besa Pooha nakabetse'a. Meno'o yise tamme besa manekwu.

⁷ Umu-matu sumuna mee sookamma, "Ka Jew tumayohope numme nakabetseana numme tuma'emukwa." Gi! Soo te Jew tumayohope ka te tuma'emukwana te tuukwe. Gisoo tamme te tumayohope sopedakwadoo tamme sakwa gi kumma'akoosoo numu nasoodyagepana. Ka tooe hekwi tooe soo te Jew tumayohope te tunedyooe, tamme sakwa

gi kumma'akoosoo nasoodyagepana, nu oo sopedakwato, nupuu tuma'emukwa. ⁸⁻⁹ Nu yise unusoo numu nasoodyage manemena, nu ka oo sopedakwadoona nu sakwa gi numu nasoodyagepana. Tamme yise gi oo sopedakwadoo ka te ya'ekwuna. Pana tamme ka te Jew tumayohope-witu nakase, tamme oo nakasopedakwato ka tuma'emukwana, tamme tookwa tuikwu. ¹⁰⁻¹¹ Nu meeo soonammeyakwe, “Soo te Jew tumayohope e magwetzoikwu,” mee. Pana gi! Umu e sukwe tzapoonnekute nu ya'ekwu, nu ka gi mu nakabetseana. Nu yise nanemooaga ka meeo soonammena, “Nu namagwetzoikwu ka te tumayohope nakabetseana.” Pana gi, nu ya'ekwu.

¹²⁻¹³ Oosoo ne Jew tumayohope unu besa'yoo pana yise suda te tumatugunasoo te ko'e. Aha, pana soo ne Jew tumayohope e tzapoonneku nu oosapa tuma'emukwa, nu ka gi hownnekoo ka te tumayohope nakabetseana.

¹⁴ Soo Te Naa Besa Pooha ka te Jew tumayohope-ma te sootuhi; pana nu gi oo nakabetseawa'ne'yoo. Nu ka sutakoo suu'mu nakabetseana.

¹⁵ Nu nanesootuhibu soogwipana ka sutakoo nu tuyoho nu yise gi how mada'e. ¹⁶ Nuudea oo sopedakwadoopana ka mu Jew tumatuguna besa'yoo, nu yise suta'yoo numu. ¹⁷⁻²⁰ Nu gi suda e manena petzabe; pana soo suta'yoo oo e mane tuungu. Nu nuusoo gi besa mane-wa'ne'yoo, nu oosapa suda manakwe. Nu besa soomane pana nu gi besa'yoo. Nu gi ka besa e soomanena mayoho. Nu ka suda namanedu gi e petzabena suu'mu mayoho. ²¹ Nu ka besa too'e

soomanepana, togesoo suda maneno'o. Nu oo sopedakwatoo nu oosapa ooonne'yoo.

²²⁻²³ Besa nu too'e tusooyugwepana oosoo suta'yoo e manoyugwe. ²⁴ Nu tubetse unu suda soonamme soo suta'yoo e ya'e-witoo e moohe. Haga e magwetzoikwu? ²⁵ Soo Te Pabe'e Jesus yise meno'o e magwetzoikwu. Nu ka Te Naa nesootuhikwu ka oowetoo namagwetzoise. E soonamme-wi nu ka Te Naa nakabetse'apana, nu nuusoo togesoo ma'emukwa. Ooonne'yoona nu 'yoo manepunne.

8

¹ “No'yoona Te Pabe'e-wi tunaka'oedyuku, nu ka suta mu tumatuguna gi mu-matoosoo makodyukukwu,” mee soo Te Naa te netamma. ² Soo Te Pabe'e Besa Pooha te magwetzoise, te ma'na'wena nemadabu'e, tamme yise gi ka sutakoo nakabetsea manekwu. ³⁻⁴ Soo te Jew tumayohope gi ka te tuma'emukwana tzadyooyiku-wa'ne'yoo. Ekow te sukwe tzapoonnekute tamme nabatsakwu ka tuma'emukwana. Soo Te Naa yise Tu Besaa Tooa'a yaatoo manumudoopu. Soo Te Naa te tuma'emukwana ka Te Pabe'e-matoosoo makwukodyupu yise oo batsa, ka te Jew tumayohope tunetamma-kwa'ne'yoo. ⁵ Tamme suda tusooyugwe tamme ka gi besow podoo meanona. Tamme besa tusooyugwe, tamme ka Te Naa Besa Pooha tumayohokuna. ⁶ Tamme ka suda te tusooyugwena nakabetseana, oosoo te batsakwu. Pana tamme ka Te Naa Besa Pooha nakabetseana, tamme namagwetzoise, besa yise

sokwamamokwu. ⁷ Tamme ka te tookoo suda tusooyugwena nakabetseana, tamme tookwa ka Te Naa wohokana, gi Te Naa nakabetseawa'ne'yoo. ⁸ Tamme ka gi Te Naa nakabetseana, oosoo gi tamme-matoo besa soonamme.

⁹ Tamme ka Te Naa Besa Pooha-tooha'yoona oo nakabetsea gi ka sutakoo nakabetse'a. Tamme ka gi Te Naa Besa Pooha-tooha'yoona, gi ka Te Pabe'e doodooamu. ¹⁰ Tamme ka Te Pabe'e nanumuna, te moogooa oosapa ka Te Naa-baa'yookwu, soo Te Naa ka meeo unnenamme besa'yoo tooe te tookoo ya'ese sapa, tamme ka tuma'emukwapuna. ¹¹ Soo Te Naa ka Te Pabe'e Jesus mayoda ka oo nabatsase ka Tu Besa Poohama, oo Besa Pooha yise ka saa'a tamme tookoo mayodakwu, ka oo Besa Pooha te nemadabuepuse.

¹² E nanumu, tamme sakwa gi ka suda te tusooyugwena nakabetseapana. ¹³ Tamme ka sutakoo nakabetseana, oosoo te goekwu. Ka Te Naa Besa Pooha-tooha'yoona tamme ka suda namanedu tzadyooikuse, namagwetzoikwu. ¹⁴ Tamme ka Te Naa Besa Pooha-tooha'yoona tamme tookwa Te Naa doodooamu. ¹⁵ Soo Te Naa ka tu Besa Pooha-matu-ma te sootuhise, tu doodooamu te mayugwe. Oosoo unu besa te soobedyana tamme yise, "E Naa," mee oo ne'a. Te Naa te magwetzoise tu manewabe te mayugwe. Tu doodooamu te mayugwe, tamme yise gi oo-ma sua'e. ¹⁶ Ka Te Naa Besa Pooha tamme oedyukute tamme togesapa Te Naa doodooamu. ¹⁷ Te Naa te sootuhikwu no'oko nasootuhibu ka Te Pabe'e tu sootuhi-kwa'nesoo tamme punno'o ka oo doodooamuna. Ka Te Pabe'e-wa'nesoo

tamme punno'o nuummabu wumakwu yaa ka teepu-kooba'yoona. O'no oo-wa'nesoo soo Te Naa punno'o te sootuhikwu. ¹⁸ Soo suda namanedu yaa teepu-kooba'yoona gi hee, soo Te Naa ka saa'a besa masoo te sootuhikwu, mee nu.

¹⁹⁻²¹ Soo Te Naa tu doodoamu mu mayugwese o'no yise soo hee no'yoona oo tumadabuena atasoo namayugwekwu. ²² Ekow umu wutoo'e. Soo numu ya'ekwuna kadoo'yoo namayugwekwu, no'yoona hee besa'yookwu soo Te Naa oonnekoo hemma besa'hoo te sootuhikwu. ²³ Mooasoo Te Naa Tu Besa Pooha-ma te magwetzoina yise saa'a te mapudutuputookwu tamme ookow soogwipunne. ²⁴⁻²⁵ Tamme tooe besa sokwamana oo wutooepunnekwu ka hemma no'oko atasoo namayugwekwuse. ²⁶ Soo Te Naa Besa Pooha te tummatza'e, tamme ka gi oo soomapu'ana. Tamme gi oo sopedakwatoow how sakwa tamme nanesootuhi tabua, tamme gi oo nakasopedakwatoow tooe tamme oo nanesootuhikute sapa. ²⁷ Soo Te Naa oo nakasopedakwatoow ka tu Besa Pooha nanesootuhiwunu. Oosoo no'oko numu sokwammana sopedakwatoow. Soo oo Besa Pooha yise te nanesootuhikute, ka Te Naa pumme sooyugwe-kwa'nekoo oo nanesootuha'e. ²⁸ Soo Te Naa no'oko a namanekwuna besa tamme-tamme nemadabue, ka besa pumme te soobedya, oosoo ka mooasoo te netutzease, te sootuha'e.

²⁹ O'no yise soo Te Naa tamme-witu sopedakwadoona te netutzease, tamme yise Te Pabe'e-wa'ne'yookwu. O'no yise soo oo tooa'a Te Tu-

betse Pabe'e manepunnekwu, oosoo yise ewow samoomu-gakwu. ³⁰ O'no soo Te Naa ka tamme-witu soohanese, yise te netutzease, meeoo te netammakwu, “Mu besa'yoo,” yise nawa'nesoo te mayugwekwu.

³¹ Gi haga te matzooeku-wa'ne'yoo, soo Te Naa ka te tummatzina. ³² Soo Te Naa puu gi ka tu tooa tamme-makoo netumoo'e. Tamme oo sopedakwatoosoo no'okosoo hemma te sukwe sootuha'e ka tu tooa tamme-koobatoosoo nabatsase. ³³ Gi haga te ma'emukwa-ma te tuagane-wa'ne manepunne tooe ka te ma'emukwase sapa. Soo Te Naa moosoo no'oko oo soomu'wapu. Meno'o yise tamme besa'yoo mee oosoo. ³⁴ Gi haga suta'yoo mee te netamme-wa'ne'yoo, ka Te Pabe'e tamme-koobatoosoo nabatsase, tu ya'e-wikoo namayodase, meno'o Te Naa-baa katuna ka besow tamme-toosoo negwa'e. ³⁵ Gi hee ka Te Pabe'e tamme soobedyana kadoo mayugwe-wa'ne'yoo: Gi tooe how tooe a namanewunudu, numu-tamme tumoo'oona, tseagoena, tutuha manena, suta-wi manepunnena, numu tamme goena, gi hee ka Te Pabe'e tamme soobedyana kadoo mayugwe-wa'ne'yoo. ³⁶ A nabotugu-kwa'nesoo,

“Ka Te Naa-dooamuna tamme oo-wa'nesoo, tooe hannano'o tooe nahoawipunnena.”

³⁷ Ookow tamme mu matzooekupunne ka Te Pabe'e togesoo besa tamme soobedyana. ³⁸⁻³⁹ Nu oo sopedakwatoosoo gi hee ka Te Naa tamme soobedyana tzadyooiku-wa'ne'yoo ka Te Pabe'e-makoo. Gi hee tamme-koobatu, gi mu toha kakasa-gakoo, gi tsoapa, gi poohabe, gi suda namanedu, gi hee teepu-koobatu, gi hee ka

togesoo momona te manena, gi ya'ena, gi saa'a tooe how te manikwuna, gi hee tooe-hanotu tooe Te Naa tumadabuena, ka Te Naa tamme soobedyana gi te sootuhidyidooa.

9

¹⁻³ Nu nugasoo nanumu oosapa suda soonammekuyakwe. Nu oo sopedakwadoo ka Te Naa Pooha-tooha'yoona nu togesapa tuukwe'e. E nanumu sakwa Te Naa naka'oedyuku nukwa'nesoo, yise Te Naa mu sootuhise, o'no umu gwetzoimokwu, ookow nu unu soogwa'e. Tooe nu ka e nasootuhina watzekuse sapa, umuoo sakwa ooka nasootuhi. Gi yise oo manepunne. ⁴ Umu Te Naa besa doodooamu mee nananea. Umuoo sakwa Te Naa besa doodooamu, soo Te Naa ka o'nosoo mu sootuhipuna. Oosoo ka mu tzapoonnekuna tu tubetse besa'yoona, mu tuukwe'ena, mu tunetammakuna putoogoo mu meakwuna, yise ka mu nanesootuhi tabuakwuna. “Nu saa'a Te Pabe'e mu-matoo tayadoo,” mee mu netamma. ⁵ Te Pabe'e ekow teepu-koobattoo nawuese ka umu oo numu habetoo kemmapunnedu. Ka Te Naa tamme nehanepunnedu, ka Te Pabe'e manumudoopu ookow nu nesootuha'e.

⁶ Soo Te Naa unnepu oosapa togesapa. Umu-naga-kwitu suu'mu Jew numu, Te Naa tubetse doodooamu, gi no'yoona. ⁷ Umu Abraham ma'yoona suagetu-nagatu suu'mu Te Naa doodooamu. Soo Abraham ewow naa'atse dooamu-ga'yoo pana soo Te Naa meeo oo netamma,

“U tooa'a Isaac-ma'yoona suagetu suu'mu nu saa'a sootuhidooa.”

⁸ Esoo Te Naa unnena,

“Mu numu nugasoo tunetuzeana nu sootuhikwu ka nuga tumanumudoona suu'mu tuwazoo.”

⁹ Soo Te Naa ka Abraham tuukwe'e ka Isaac nadoo'aadookwuna, mee unakwe,

“Penakwa tamano ka matoogoosoo e kodyu u nodukwa Sara naatse Tooa'a-gakwu.”

¹⁰ Ka saa'a yise soo oo tooa Isaac mee naneadu nadoo'aadoo, nana manekase yise punno'o nodukwadoo. Oo nodukwa Rebecca mee naneadu ka saa'a punno'o waahoo kohe'a.

¹¹⁻¹³ Soo Te Naa ka mu waahoo dooake-witu mee oo netamma,

“Soo oo wannga'a saa'a ka tu pabe'e moohe-dooa. Nu ooka oo wannga'a netutzease oo sootuhikwu gi ka oo pabe'e.”

Umu ka gisoo nadooamudoona, gisoo tuma'emukwa. Soo Te Naa puusoo tu sootuhikwuna netutzea. Gisoo mu dooake hemma sopedakwadoo sapa, ka tooe how tooe mu manakwe sapa tuwazoo. Ooonnekoo soo Te Naa te tzapoonnekute.

¹⁴ Sumuna umu-matu meeo unakwe, “Soo Te Naa gi toge tumatugupu.” Pana gi! ¹⁵ O'nosoo soo Te Naa ka Moses meeo netamma,

“Nu nugasoo petzabena sootuhikwu.”

¹⁶ Soo Te Naa yise ka pummesoo petzabena sootuha'e, too'etoo umu tu nasootuhina petzabedu. ¹⁷ Ewetuoosoo nabotugu ka Te Naa unnena, mu Egypt numu moohedu meeo netammana,

“Nu umuoo numu u moohe tuungu, pana nu yise u oonakwa natzooedu pooha-ga'yoo. O'no yise no'yoona numu ka teepu-koobatu oo nakasopedakwadookwu ka e pooha-gana,” mee'esoo Te Naa. ¹⁸ Soo Te Naa yise mu sootuha'e umu tu netutzeana. Umu-matu tusoomatzooedu soo Te Naa mu tzasobedya.

¹⁹ Sumuna tooe haga tooe meeoo unakwe, “Tamme ka suda manena, soo Te Naa sakwa gi tammesoo meeoo netammapana. Oosoo 'yoo te matabuena. Tamme gi hownnekoo oo mada'e.” ²⁰⁻²¹ Pana gi! Tamme sakwa gi meeoo ka Te Naa nemadabuepana. Nu besasoo ooka mu tuukwekwu tamme pukwenabe teepuna-tsedadoo-wa'ne'yoo. Soo tseda sakwa puu gi ka pumme matabuepu meeoo netammapana, “U atasoo e matabue.” Soo numu pummesoo petzabe-kwa'ne tumadabue, tooe hownnekoo tooe mu puu tsedadookwu, sumuna besa puu-ma nasootzame-wa'nekoo, tooetoo mu sukwe tsedadookwu. ²² Oosoo Te Naa puu ka mu numu besa matuku. Susumudu numu oosapa tuma'emukwa pana soo Te Naa gi yabesoo mu sutakute. Pana saa'a umu kadoo'oo namayugwekwu.

²³⁻²⁴ Oosoo oo tzapoonne ka susumudu numu manekwuna. Pana susumudu numu oosoo netutzea ka mu sootuhikwuse. Umu yise oo tzapoonnekwu how besa'yoo tookwa soo Te Naa. Susumudu umu-matu Jew numu, susumudu yise gi. Pana yise no'yoona nanakwa'ne'yoosoo.

²⁵⁻²⁶ Ka mu gi Jew numu-witu ka o'nosoo soo Te Naa yadooawabe Hosea mee naneadu Te Naa

meeoo unnena tubotugupu,

“Umuoo numu ugasoo gi nuga doodooamu. Pana nu nugasoo dooamu mu mayugwekwu. Nu ugasoo gi mu soobedyadu pana meno'o yise nu besa mu soobedya.”

²⁷⁻²⁸ Ka mu Jew numu-witu soo Te Naa yadooawabe Isaiah mee naneadu mee tubotugupu.

“Meno'o tubetse ewatse'yoo Jew numu pana ka saa'a soo numu tuma'emukwana numu-matoosoo kodyukwu yaa teepu-koobatu. Soo Te Naa yise huutsekoosoo Jew numu magwetzoikwu.”

²⁹ Meno'o yise Isaiah unne-kwa'nesoo manepetu.

“Too'e no'yoona tamme kadoo'oo too'e namayugwekwu ka mu Sodom noko Gomorrah mee nananeadu-kwa'nesoo. Pana soo Te Naa huuoo tamme-makoo suaketu magwetzoihoo.”

³⁰ Mee'e nu mu tuukwekwu. Susumudu mu gi Jew numu gi puusoo besa too'e manakwe, pana soo Te Naa yise besa mu mayugwekwu ka unu mu tunaka'oedyukute. ³¹⁻³² Susumudu Jew numu punno'o besa too'e manakwe, pana gi, umu ka gi tunaka'oedyukuna. Umu puusoo sukwe besa too'e naneyugwe, ka ne Jew tumayohope naka-betseana, pana mu gi tunaka'oedyukudu ka saa'a puusoo kadoo namayugwekwu. ³³ Ka o'nosoo soo Te Naa meeoo unakwe,

“Ka mu Pabe'e mu-baasoo petuse. Umu oo naka'oedyukudu oosapa saa'a namagwetzoikwu, pana mu gi tunaka'oedyukudu ka saa'a puusoo kadoo namayugwekwu.”

10

¹ E pupua'amu, umu e Jew numu namagwet-zoina, nu unu oo soogwina ka Te Naa-matoo nanesootuha'e umu-koobato. ² Nu mu sopedakwato umu ka Te Naa tu nakabetseana soogwa'epana, umu gi hownnekoo oo nakasopedakwato. ³ Umu puusoo besa too'e manepana, umu ka gi oo nakasopedakwadoona, soo Te Naa besa'yoo mee mu neakwu ka Te Pabe'e-wi mu tunaka'oedyukute. ⁴ Mu Jew-wi nanesootuhidu numu too'esoo namagwetzoipana ka pumme Jew nanesootuhi-wikoo, gi hownnekoo namagwetzo-i-wa'ne'yoo. Soo Te Pabe'e yise meno'o atasoo te tunetammakute. Tamme Te Pabe'e naka'oedyukuna, o'no Te Naa mee te netammaku, "Besa'yoo," o'no yise tamme namagwetzoikwu.

⁵ Soo ne Jew tumayohope ka Te Naa po ata'yosoo. Soo Moses meeoo ka ne Jew tumayohope-witu botugu, "Tamme ka te tumayohope oosapa nakabetseana, tamme namagwetzoikwu," pana tamme gi oo mane-wa'ne'yoo. ⁶ Pana ka te tunaka'oedyukudu-witu oosoo besa te mayugwekwu meeoo nabotugu,

"Gi unu namanakwe, numu namagwet-zoina. Gi tamme ka Te Pabe'e yaa teepu-koobato bise, oosoo te magwetzoikwu. ⁷ Gi tamme ka oo ya'e-kwikoo oo mayoda-wa'ne'yoo.

⁸ Moosoo oo namanepu tamme moosoo oetu naka. Ekow meeoo na'unnedu tamme naka'oedyukuna."

⁹ "Soo Jesus Te Pabe'e," mee'e tamme unnena tamme oo tubetse naka'oedyukuna, soo Te Naa

oo ya'e-wikoo oo mayodase, yise oosoo te magwetzoikwu. ¹⁰ Tamme ka tunaka'oedyukuna soo Te Naa, "Besa'yoo," mee te netamma, tamme yise ka oo wahana, soo Te Naa te magwetzoa'e. ¹¹ Oo nabotugu-kwa'nesoo,

"Umu tunaka'oedyukute, ka gi oo-ma nasookwina."

¹²⁻¹³ Mu tooe haga tooe ka Te Pabe'e tu namagwetzoina natuungudu nanakabetseadoo, mu Jew numu, mu gi Jew numu tuwazoo. Te Pabe'e pumattoo te nanesootuhidu no'oko te sootuha'e.

¹⁴⁻¹⁵ Ka gisoo Te Pabe'e-mattoo mu nanesootuha'e soo Te Naa sakwa tooe haga tooe umu-mattoo tayase umu yise umu-baa petugase, ka Te Naa unnepu mu tuukwe. Umu numu oo nakase ka Te Pabe'e-wi tunaka'oedyukuse, o'no yise oo-mattoo nanesootuhikwu. Ka a nabotugu-kwa'nesoo,

"Besa mu numu ka petudyina, nu ka Te Naa besa unnena mu tuukwekwu."

¹⁶⁻¹⁷ Umu Jew numu natuukwe'e, pana gi no'yoona ka Te Naa besa unnepu nakabetse'a. O'nosoo soo Te Naa yadooawabe Isaiah mee naneadu umu-witu bo'o mee'e,

"Huu'yoosoo numu oo naka'oedyukute ka pumme ne tuukwena."

¹⁸ Mooasoo mu Jew numu ka Te Naa besa unnepu naka, mee'e natubotugu,

"Tooe hano tooe ka teepu-kooba soo Te Naa unnepu nawaha."

¹⁹ Mu Jew numu ka Te Naa unnepu naka-sopedakwattoo, pana gi nasootuhi, ka gisoo oo naka'oedyukuna. Soo Moses meeoo mu netamma,

“Umu numu, mu gi Jew numu mu nasootza'me sooyugwena umu meeoo unnena umuoo gi hee umuoo mu nasoodyagekwu ka Te Naa umuoo sootuha'e.”

²⁰ Isaiah ka Te Naa unnena waha,

“Umu uga gi nu-matoo nanesootuhidu, gi uga e soomayudu pana meno'o nu mu natzapoonekute, umu yise e sopedakwatoo manepetu.”

²¹ Pana mu ka Jew numu-witu soo Te Naa meeoo unakwe,

“Nu oosapa umuoo numu tuukwe'e nu mu sootuhikwu, pana umu gi e unnena nakabetse'a.”

11

¹ Ewa'yoo Jew numu gi nasootuha'e, umu ka gi Te Naa nakabetseana, pana gi no'yoona mu Jew. Huu'yoosoo nasootuha'e. Nu puu ooonne'yoo. Nu Jew numu, ka Abraham-ma'yoona suaketu. Nu ka mu Jew-nagatu-matu Benjamin mee nananeadu. Soo Te Naa puu nuka sootuha'e. ² Soo Te Naa ka mu Jew numu netutzea mu sootuhikwuse. Soo Te Naa oosapa umu-nagatu magwetzoikwu.

O'nosoo soo Elijah meeoo mu soobedyadu. No'yoona mu Jew gi tunaka'oedyukudu-witu meeoo nabotugu oosoo ka mu Jew numu nanetza'mekute ka Te Naa meeoo tuukwena,

³ “Umuoo numu gi u-matoo nanesootuhi manepu. Umuoo gi u nakabetsea-wa'ne'yoo. Umuoo no'oko u yadooawabe go'e ka u-witu mu waha. Meno'o yise nu suu'mu nabena'e, togesoo u-matoo nanesootuhidu. Umu yise nuka too'e batsa.”

⁴ Soo Te Naa oo nanekwegease mee'e,
 “Susumudu (7000) umu numu-matu togesoo numatoo suu'mu nanesootuha'e.”

⁵ Meno'o yise tooe oosoo. Susumudu Jew numu soo Te Naa sootuha'e, puusoo mu netutzeana mu sootuha'e umuoo tunaka'oedyukute. ⁶ Soo Te Naa ekow mu sootuhibu. Mu tunaka'oedyukudu ooka sukwe sootuhipu, gi hemma puusoo obedoo soogwa'e.

⁷ Soo Te Naa huuosoo Jew numu netutzea tu sootuhikwuna. Too'e no'yoona Jew numu ka Te Naa pumme sootuhina soogwipana, gi nasootuha'e. Umuoo tusoomatzoona, gi tunaka'oedyukute. ⁸ A nabotugu-kwa'nesoo, “Yow tabeba-wi Te Naa gi mu sukwe tsasobedya ka gi pumme mu sooheesoobedya.”

⁹⁻¹⁰ Soo David ka o'nosoo meeo tubotugu,
 “Umu puusoo suda nuukwe ka tooe hemma ma tooe nasoonatzi, pumme magwetzoikwudu.”

¹¹ Nu meno'o mu Jew numu gi sootuha'e, pana ka saa'a umuoo punno'o nasootuhikwu. Meno'o mu gi Jew numu punno'o nasootuha'e-wa'nesoo, mu Jew numu ka gi tunaka'oedyukuna. Ka saa'a mu Jew numu ka Te Naa kukumma'akoosoo numu oo sootuhina oo sopedakwadoose, umu yise ka Te Naa pumme sootuhina punno'o soogwikwu. ¹² Mu gi Jew numu nasootuha'e, ka mu Jew numu nasootuha'e, ka mu Jew numu ka Te Naa po ma'wukase. Ka saa'a unusoo besa'yookwu, ka mu Jew numu ka Te Naa potamotoosoo kodyuse. O'no yise no'obatusoo numu nananosoo nasootuhikwu.

13-14 Mu gi Jew numu nu meeoo netammakwu, soo Te Naa-mananaa tooe hano tooe e ta'ya, mumme gi Jew numu tu unnena e tuukwe tuunguna. Nu oosapa besa soonamme ka nanesootuhibu mu tunedyooena, nu besakoo mu tunedyoo'e, nu ka meeoo soonammena, “Sumuna nugasoo nanumu-matu ka Te Naa pumme sootuhina soogwa'e, umu ka oo nakana, soo Te Naa mu gi Jew numu sootuha'e.” 15-16 Otea besa'yookwu ka saa'a mu Jew numu tunaka'oedyuku manese, ka meno'o mu Jew numu gi tunaka'oedyukute, mu gi Jew numu yise natuukwe ka Te Naa unnepu. Umuoo yise Te Naa doodooamu mane. Pana ka saa'a ka mu Jew numu punno'o tunaka'oedyukuse, o'no oe manepetukwu, mu tuipe yise namayodakwu. Umu puma'yoona mu Jew-nakwana suaketu, ugasoo Te Naa doodooamu. Umu Jew numu yise punno'o Te Naa dooamu manepetukwu.

17 Nu besasoo ooka mu tuukwekwu. Umu Te Naa doodooamu besow wuyupe-wa'ne'yoo. Mu Jew numu gi tunaka'oedyukudu a ma'na pasa-kwa'ne'yoo, umu puu natsegea'akwuni. Mu gi Jew numu ka tunaka'oedyukuna ka besa'hoo a ma'na-wa'ne'yoo. Ka besow wuyupe tuna-matoo nadotsanase, mu yise ka besow wuyupe-makoo mu besow nasootuhikwu, too'e ka gi besow wuyupe-matu kemmapana. 18 Mu sakwa gi naana'unnepana mu ka mu Jew numu oonnakwa besa'yoo. Yoo manepunne, soo wuyupe tubetse tuna puu ka a ma'na oonnakwasoo natzoo'e. Tuna oosoo ka a ma'na pa'a tsuipunne. 19 Mu sakwa gi meeoo

tusooyugwepana, “Nu tookwa tubetse besa'yoo. Nu ka umu a ma'na natzakodekwunina kapi manepunne.” ²⁰⁻²¹ Umu a ma'na natzakodekwuni ka gi tunaka'oedyukuna. Mu ka wuyupe-ma namabeni, mu ka tunaka'oedyukuna. Pana mu ka gi tunaka'oedyuku manese, mu punno'o a ma'na pasa-kwa'ne natzakodekwuna'e. Mu sakwa besasoo mu ka tunaka'oedyukuna gi muusoo paba nasooyugwepana. ²² Yoonnekoo soo Te Naa te tzapoonnekute ka tu hownne'yoona. Oosoo ka mu tunaka'oedyukudu besa matugu pana, ka saa gi tunaka'oedyukudu soo sutakoo umu-matoosoo kodyukukwu. Tamme ka gi tunaka'oedyukudu manese, tamme kadoo namayugwekwu punno'o. ²³ Mu gi tunaka'oedyukudu Jew numu ka Te Pabe'e naka'oedyuku manepetuse, umuoo ka a tuna-masoo punowsoo nadotsanakwu. Soo Te Naa ookow pooha-ga'yoo punowsoo mu nadotsanana.

²⁴ Gi haga puu ka sutakoo wuyupe ma'na ka besow wuyupe-ma dotsana-wa'ne'yoo. Pana soo Te Naa mumme oo yugwekwu. Mu ka sutakoo wuyupe-ma'yoona kemmadu ma'na-wa'ne'yoo, oosoo yise ka besa wuyupe-ma mu dotsanapu. Pana oosoo etzaga ka Te Naa-wi ka sumu-kwa'nekoosoo ma'na oe soo matabuena, ka mu Jew numu o'nosoo pummesoo puwi'yoona mu kemmana a tuna-ma'yoona ka mu tunaka'oedyukuna. Te Naa-nakwana gi unu manepunne mu Jew numu ka besow wuyupe-ma'yoonasoo kemmapuna.

²⁵ Ka mu Jew numu gi tunaka'oedyuku-witu mu numu ugasoo gi oo nakasopedakwatoo. Pana

ookow nu besasoo mu tuukwekwu, nu ka gi Jew numu oonnakwa besa'yoo mee mu nasooyugwena petzabena. Soo Te Naa ka mu Jew numu gi tunaka'oedyukudu sakwa sasobedyapunne, ka mu gi Jew tunaka'oedyuku-witoo tooe umu ooka naka'oedyukukwu. ²⁶⁻²⁷ O'no yise soo Te Naa no'oko mu Jew numu magwetzoikwu. Te Naa unnepu nabotugu, soo Te Naa meeoo,

“Nu ka mu Jew numu meeoo netammapu. Nu mu ma'emukwana soomu'wakwu. Sumu'yoo nana yise mu-nagatu saa'a mu Pabe'e manedooa. Oosoo saa'a no'oko mu ma'emukwana kadoo mayugwedooa.”

²⁸ Meno'o yise umu Jew numu ka Te Naa woho-ga'yoo. Umu ka gi oo naka'oedyukuna ka Te Naa besa unnena. Mu yise meno'o oo doodooamu manepu. Pana soo Te Naa mooasoo tunetutzeapu, oosoo ka mooasoo mu nanamooatupu sootuha'e pumakoo mu suagepu. ²⁹ Soo Te Naa mu sootuhikwu mee unakwe. Oosoo gi tu soonammena aatasoo yugwe-wa'ne'yoo. ³⁰ Mu uga gi nasootuhidu mu gi ka Te Naa naka'oedyukuna. ³¹ Meno'o umu gi ka Te Naa naka'oedyuku, pana ka saa'a umu punno'o nasootuhikwu mu-kwa'nesoo. ³² Soo Te Naa oo tzapoonne no'oko numu oosapa ma'emukwana pana oosoo ka saa'a no'obatusoo numu sootuhikwu.

³³⁻³⁴ Soo Te Naa ka besa'yoona te sootuha'e. Oosoo unu soonamme no'okosoo hemma sope-dakwato. Oosoo tubetse besa hemma sootunagapu tamme gi oo nakasopedakwato oo tusoohanena. No'yoona oo tusoohanena besa'yoo,

gi haga besasoo hemma oo tuukwe-wa'ne'yoo.
³⁵ Nobatusoo ewa hemma hee-ga'yoo gi haga hemma oo gea-wa'ne'yoo oo soogwipunna. Oosoo gi hemma nagutzikute. ³⁶ Oosoo ka no'okosoo hemma hee-gana. No'oko hemma matabuepuna, no'okosoo tuwazoo nemadabue. Oosapa sakwa tamme no'yoona nanasoogwugi oo nesootuhi.

12

¹ Tamme sakwa tammesoo Te Naa nagea, soo Te Naa ka ewa besa te sootuhina. Tamme sakwa Te Naa sootuhi ka oo nakabetseana.

² Tamme sakwa atasoo tusooyugwe, gi ka mu gi tunaka'oedyukudu-kwa'ne. Te Naa tamme mapudutuputoose, o'no yise tamme oo sopedakwadookwu ka besa tamme oo sooyugwe-kwa'nesoo.

³ Ka Te Naa Besa Pooha-toohakwi nu meeoo mu netamma, "Mu sakwa gi nana'unnepana." Soo Te Naa nana'atamasoo te sootuhipu. Tamme sakwa oo sopedakwatoo ka puma Te Naa tamme sootuhina, oo naka'oedyukuna oo tumayohoku.

⁴⁻⁶ Tamme Te Pabe'e naka'oedyukudu tookoo-wa'ne'yoo. Soo numu tookoo pu sumu'yoosoo pana ewa nanama'ata. Tamme puu sumu'yoosoo, pana ewa nana'atamasoo nasootuha'e. O'no yise tamme nanatummatzi, tamme yise nana'atasoo manakwe nu puu sumuna Te Naa yadooawabe, nu sakwa yadoo ka Te Naa nuka sootuhimakoosoo. ⁷⁻⁸ Nu sumuna numu tunedyoekwu Te Naa-witu, nu sakwa yise besa numu tunedyooe. Nu sumuna tutuha manedu numu makakoo, nu sakwa yise mu tutuha manedu

e mapuanoko makakoo. Nu sumuna numu moohewu. Nu sakwa yise ka besow podo mu mooheno. Sumuna nu besa numu matugukwu, nu sakwa yise besa soonamme ka oonne'yoona. No'yoona sakwa tamme ka Te Naa tamme sootuhikwa'ne mane.

⁹ Tamme sakwa unu nanasoobedyadu numu. Tamme sakwa oosapa besa tumatugu, gi ka suda te manena petukupana. ¹⁰ Tamme sakwa mu tunaka'oedyukudu besa soobedya, ka te samoomu te soobedya-kwa'nesoo. Tamme sakwa oosapa besa mu matugu tammesoo oonakwa besasoo. ¹¹ Tamme sakwa oosapa ka Te Naa nakabetsea ka oo Besa Pooha-toohakwi, gi toet-zegoepana. ¹² Tamme sakwa oosapa nanesootuhi, gi tutuha nasooyugwepana, ka mu numu tamme woho'ne. Tamme ka oo sopedakwadoona ka saa'a soo Te Naa te magwetzokwu. ¹³ Ka mu tunaka'oedyukudu tutuha manedu hemma soogwa'e, tamme sakwa mu gea, ka oo hee geana. Tamme sakwa mu tunaka'oedyukudukumakwi'yoonasoo kemmadu nabaa'yooku.

¹⁴ Ka mu numu tamme woho'ne, tamme sakwa mu nanesootuhiku, besow umutoo nekwu. ¹⁵ Ka mu numu besa sokwama, tamme sakwa punno'o umu-wa'nesoo.

¹⁶ Tamme sakwa nanano besa tusooyugwe. Tamme sakwa gi numu oonakwa besa nasooyugwepana, pana besa umu-no nanapua'aga. ¹⁷ Tooe tamme suda mu matugu sapa, tamme sakwa besa mu matugu. ¹⁸ Tamme sakwa tammesoo manena maneka, o'no yise tamme gi numu-no nanago'e.

19 Ka mu numu tamme suda matugu, tamme sakwa gi umuoo suda matugupana. Tamme sakwa sukwe besa mu matugu, umu ka saa'a suda mu tumatuguna umu-matoosoo kodyukwu. Meeoo natugotugu,

“Te Naa meeoo, ‘Nu ka sutakoo mu suda tumatugudu-matoosoo makodyukukwu.’ ”

20 Meeoo tuwazoo natubotugu,

“Ka te wohomu tsuago'e, tamme sakwa mu maka. Ka mu puugo'e, tamme sakwa mu bamaka. Umu yise nasookwikwu ka suda te matuguse.”

21 Ka mu numu suda tamme matugu, tamme sakwa gi umu-wa'nesoo manepana, gi suda mu matugupana. tamme sakwa umu-tamme besa'yoo. Soo te besa'yoona, yise ka suda mu manena matzooekukwu.

13

1 No'yoona sakwa tamme ka mu numu moohedu nakabetsea, soo Te Naa ka numu mu moohe tuunguna. 2 Tamme ka gi mu nakabetseana, tamme ka Te Naa gi nakabetse'a tuwazoo.

Mu numu moohedu ka suda tumatugudu gi besa matugu. 3-4 Tamme sakwa gi umu-ma suipana, tamme ka oosapa besa manemona. Umu besa te masokwamakute ka oo te manakwe, yise te tummatza'e. Mu suda tumatugudu sakwa ka mu numu moohedu-ma sui, umu ka gi besa mu matugukwuse. Soo Te Naa ka mu numu moohedu, numu moohe tuungu.

5 Tamme sakwa mu moohedu nakabetse'a, tamme oo sopedakwato o a namanena gi ka mu numu moohedu besa sukwe masoonammedu.

⁶ Tamme sakwa mu tumanagaku mu numu moohedu umu ka Te Naa tummatzina, umu ka mu numu moohena. ⁷ Oosoo toge tabu'a tamme sakwa mu numu moohedu besa sooyugwena mu tumanagaku ka umuoo te kutzina.

⁸ Tamme sakwa gi oosapa numu hemma nakutzikupana. Oosapa besa numu soobedyanumme. Tamme ka numu soobedyana, tamme no'oko ka Te Naa unnepu nakabetse'a.

⁹ Soo Te Naa meeoo te netamma,
 “Mu sakwa gi tuduhapana, mu sakwa gi numu goepana, gi kumma'akoosoo namahegana nasoodyagepana, gi ka kukumma'asoo emukwapana.”

¹⁰ Tamme sakwa ka mu numu nawa'nekoosoo soopedyana, tamme no'oko Te Naa unnepu nakabetse'a. Tamme yise gi kumma'akoosoo numu suda matugukwu.

¹¹ Meno'o tugana manipetu soo Te Naa tamme magwetzoikwuna, meno'o te nanemadabuekwuna tzage'e manike ka te tunaka'oedyukute. Tamme sakwa gi toetzegoepana, ka mu oosapa utuidu-kwa'ne.

¹²⁻¹³ Meno'o yise ka sutakoo togaba-witu-wa'ne'yoo. Mu numu ewa suda manakwe yaa teepu-koobatu. Pana pudusoo soo Te Naa no'oko ka teepu atasoo yugwekwu, esoo teepu yise besa'yookwu. Pana tamme tunaka'oedyukudu mooasoo atasoo manegenana. Gi sakwa tamme suda manepana. Gi nanano baagoepana, gi nana-ma tumanagapana, gi nanagoena, gi nananemooyugwepana. ¹⁴ Tamme sakwa ka Te Pabe'e-wa'ne'yoo. gi sakwa suda

tusooyugwepana, ka te tookoo soogwi-kwa'ne. Too'e tamme oo suda tusooyugwepana gi sakwa tamme oo-toogoo manepana.

14

¹ Tamme sakwa mu numu gisoo unu tunaka'oedyukudu pupua'amu-ga, gi umu-no nanahapana. ² Sumuna umu-matoo tooe hownnekoo tooe tukapu mesoo tuka, sumuna umu-matoo gi a tookoo tukadu. Susumudu a tookoo gi tukadu, tu tumayohope mayohodu. ³⁻⁴ Tamme sakwa gi nananemooyugwepana, gi nananesootzemapana tuwazoo, soo Te Naa no'oko te doodooamu-ga'yoo. Tamme sakwa no'yoona ka Te Pabe'e nakabetsea. Te Pabe'e meeoo te netamma, “Tamme besa'yookwu tooetoo suta'yookwu.” Gi sakwa tamme numu nesootzemapana ka tamme atasoo mu tunaka'oedyukute. Soo Te Naa oosapa mu tummatzina umu besa manenokwu. ⁵⁻⁶ Susumudu tamme-matu nanesootuhi tabeba-ga'yoo. Susumudu meeoo, no'yoona tabeba nanakwa'ne'yoosoo. Tamme sakwa oo sopedakwadoo, ka tammesoo tunaka'oedyukuna oosoo yise meadabe. Pana mu tunaka'oedyukudu gi nesootzemapana ka nanakumma'asoo mu tumayoho. Mu numu nanesootuhi tabeba-ga'yoo, yise ka Te Pabe'e-matoo nanesootuha'e, mu numu a tookoo tukadu punno'o Te Pabe'e-matoo nanesootuha'e ka tukapu-koobattoo. Mu numu gi a tookoo tukadu punno'o nanesootuha'e ka Te Naa-matoo pumme tukapu-koobattoo. ⁷ Pana no'yoona tamme sakwa

oosapa ka Te Pabe'e nakabetsea. ⁸ Tamme ka toosoo gwetzoimona sakwa Te Pabe'e nakabetsea, yise ka Te Naa-baa petugase tamme oosapa ka Te Naa nakabetseakwu tuwazoo.

⁹ Tamme sakwa yise oo nakabetseamo ka togesoo gwetzoimona tooe ya'ese sapa tuwazoo, soo Te Pabe'e ka ya'ese namayoda. ¹⁰ Tamme sakwa gi nananesootzemapana, gi suda nananemadabuepana, saa'a soo Te Pabe'e no'oko te nemadabuekwu. ¹¹ Ka a nanemadabue-witu meeoo nabotugu,

“Saa'a no'yoona numu ka Te Naa nesootuhidooa. No'yoona numu oo tunemadabuena nakabetseakwu.”

¹² Ooonne'yoona tamme no'yoona nanasuu'mu ka Te Naa nanekwegeakwu ka te manepu-witu.

¹³ Tamme sakwa yise gi numu nesootzemapana.

Sumuna mu numu-matu gi oo nakasopedakwadoo ka te tumayohope te nageno'o.

¹⁴ Soo Te Pabe'e, Jesus nuka tunedyooepu soo tukapu no'yoona besa'yoo mee. Susumudu tunaka'oedyukudu gi oo nakasopedakwato, noko ka te tukapu besa'yoona.

¹⁵ Ka oo nabeatsegana sumuna nagumanayahadoo. Umu yise tuma'emukwa ka suta'yoo mee oo sooyugwena.

Nu sumuna gi toge mu tumatugukuna umuga sumuna oo namanabuekute. Nu sakwa yise gi suta mu tumatugukupana, soo Te Pabe'e mooasoo umu-koobato nabatsapu.

¹⁶ Tooe tamme gi oo nabeatsegapana, tooetoo gi ooka te namanabuekute sapa.

¹⁷ Soo Te Naa unnepu gi ka tukapu-witu suu'mu ka nahebetu-witu tuwazoo.

Soo Te Naa meeoo te netamma ka oo Besa

Pooha-toohakwi, “Besa'yoona, besa tumatuguna, besa sokwama.” ¹⁸ Tamme ka oo unnepu nakabetseana ka te pupua'amu besa sooyugwena, soo Te Naa besa soonammekwu tamme-koobato. Mu numu yise oo sopedakwadookwu tamme tookwa besa manakwe.

¹⁹ Tamme sakwa oosapa mu numu tummatzino, umu yise oo naka'oedyukuna, gi oo-koobato nananepetukukwu. ²⁰ “No'yoona tukapu besa'yoo,” mee'e soo Te Naa, tamme sakwa gi ka Te Naa numu sootuhikwuna umu-makoo magamukupana, ka te tukana tuwazoo. Tamme nabeatse saa'a gi ka mu numu manayahadoo. ²¹ Oosoo besa'yoo tamme ka gi a tookoo tukana, gi atsa tza'emukwa baa hebena, tamme sumuna atasoo tumayohodu numu manayahakwu.

²² Tamme no'oko ekow sopedakwadoo, tamme sakwa gi unnepana. Tamme gi wahaba tusooyugwedu, tamme oo sopedakwadoo; ka besow nakabetseana, yise besa sokwamakwu. ²³ Tamme tuma'emukwa, ka gi tammesoo tumayohope nakabetseana.

15

¹⁻² Tamme sakwa ka unu tunaka'oedyukuna umu gi tunaka'oedyukudu tummatzi, o'no umu punno'o unu tunaka'oedyukukwu. Gi sakwa tamme tammesoo tusooyugwe-kwa'ne manepana. ³ Soo Te Pabe'e, puu Te Naa tunetammatoo manakwe. Gisoo soo Te Pabe'e ka teepu-kooba petuna oo sopedakwato, ka mu numu suda pumme matugkwuna. O'nosoo a

nabotugu-kwa'nesoo, soo Te Pabe'e ka Te Naa meeoo netamma,

“Umu ume wohonedusoo nuka nekwoho'ne tuwazoo.”

Oosoo mooasoo oo sopedakwatoosoo pana yaa petu.

⁴ O'nosoo soo Te Naa no'oko eka na'unnepu botugu, tamme natunedyoekwuna, te nenoyukwekwu, o'no tamme oosapa tunaka'oedyukuna, oo sopedakwatoona, Te Naa yise te sootuhikwu.

⁵⁻⁶ Soo Te Naa te nenoyugwena te tummatza'e, “Mu yise oo nakabetseana nanane'oedyukuna ka Te Pabe'e nagenokwu,” nu mu nanetzakwiya'ekute. Ka Te Naa tamme sootuhikwuna, tamme no'yoona sumusoo nesootuhimeakwu.

⁷ Soo Te Pabe'e tu pupua'amu te mayugwepu. Tamme sakwa yise besa nanamatugu. Soo Te Naa tamme-koobatoosoo nanesookwugikwu. ⁸ Soo Te Pabe'e ka namanumudoose ka Te Naa unnepu togesapa mayugweke ka mu Jew numu o'nosoo tuukwepu oosoo ka mu Jew numu tummatzikwu.

⁹ Te Naa ka mu gi Jew numu sootuhipunna yise umu ka Te Naa nesookwuga'e. Te Pabe'e unnekwa'nesoo nabotugu-kwa'nesoo,

“Nu ka Te Naa hoobeatookute. Umu gi Jew numu, nu ka Te Naa besa'yoona tuukwekwu.”

¹⁰⁻¹¹ Mee'e tuwazoo nabotugu,

“No'yoona numu sakwa ka Te Naa nesootuhi.”

¹² Mee tuwazoo soo Isaiah tubotugu,

“David-ma'yoona suaketu pudusoo petukwu. Te Naa no'obatusoo numu nemadabuekwu, mu gi Jew numu punno'o oo sopedakwadookwu soo Te Naa mu magwetzoioku.”

¹³ Mu oo sopedakwatoo soo Te Naa mumme magwetzoikwu. Nu oo-matoo nanesootuhikwu oosoo besa mu masoonammekwu, mu ka Te Pabe'e naka'oedyukuna. Te Naa Besa Pooha-toohakwi nana'unusoo besa tunaka'oedyuku manedooa.

¹⁴ Nu mu sopedakwatoo mu besa'yoo numu, ewa hemma sopedakwadoona Te Naa unnepuwitu hemma mesoo nanatunedyoo'e. ¹⁵ Pana nu mu-matoo tubo'o mu nemayukuna ka moosoo mu sopedakwadoona. ¹⁶ Soo Te Naa e sootuhise, nu ka mu gi Jew numu tuukwe'e ka besa oo unnena, oosoo Te Naa Besa Pooha besa mu mayugwena, soo Te Naa yise tu doodooamu mu mayugwekwu. ¹⁷ Nu besa soonamme ka Te Pabe'e nuka sootuhise, nu yise ka Te Naa un-nena waha. ¹⁸⁻¹⁹ Nu gi nuga soo unena waha, pana ka Te Pabe'e Pooha-toohakwi, nu yise oo wahana oo tzapoonne, ka mu gi Jew numu ooka naka'oedyukwuna. Mooasoo tooe hano tooe ka Jerusalem mee naneadu-wi'yoona ka Illyricum-witoo, nu no'oko ka Te Pabe'e besa unnepu waha. ²⁰ Nu oosapa ka mu numu gisoo ka Te Pabe'e-witu nakadu tunesootabue mea'akwu. Mooasoo ka numu natuukwepu-wi'yoona, nu gi numu nanesootuhibu tunedyooe-wa'ne'yoo. ²¹ A nabetugu-kwa'nesoo,

“Mu numu gisoo ka Te Pabe'e-witu nakadu oo nakase, oo nakasopedakwadookwu.”

²²⁻²³ Ewasoo tommoka nu ka mu-baatoosoomayina tuwazoo. Pana nu oosapa yaanona nandedya'we nu ka mu numu yaatuoo tuukwena. Pana nu moosoo mu numu yaatuoo tuukwemakwu. ²⁴ Nu saa'a mu-baa yooigeadooa

ka teepu Spain mee naneadu-witoo meana. Nu besa soonammekwu ka mu-baa nobengena, mu yise e tummatzikwu ka mana e numme-kwi. ²⁵ Mu Jew numu tunaka'oedyukudu ka Te Pabe'e-wi ka Jerusalem-witu oosapa mu gi Jew numu tooe hanotu tooe tummatziyakwe, ka Te Naa besa unnena mu wahakwuse. ²⁶ Meno'o mu gi Jew numu yaa teepu-koobatu mu Macedonia no'oko Achaia mee nananeadu-witu meeoo sooyugwe, "Besa'yoo ka Jerusalem-witoo mu tutuha manedu Jew numu mu Te Pabe'e naka'oedyukudu tummatzina, ka hemma mu tayakuna." ²⁷ Umu oo sopedakwadoo umu ka Te Naa pumme sootuhina, ka mu Jew numu otuoo pumme tuukwe'e ka Te Naa unnena. Umu 'yoo soomanena, umu yise tumasumutoo. ²⁸ Meno'o yise nu Jerusalem-witoo oo hanekakwu. Nu yise ka mu numu tumasumutoona mu hanekuse, nu mu-baa yooigeadoo ka teepu Spain mee naneadu-witoo meana. ²⁹ Nu oo sopedakwatoosoo ka mu-baa e petugase soo Te Pabe'e te sootuhikwu. ³⁰ Nu nuusoo natoogoo nanesootuha'eyakwe mu sakwa e nanesootuhi tummatzi mee'e soo Te Pabe'e te tunemadabuekupu ka tu Besa Pooha-matu-ma te sootuhise besa nanasoobedya mee te netamma. ³¹ Mu sakwa e nanesootuhiku, o'no nu namagwetzokwu ka umu gi tunaka'oedyukudu nuka nebatsayakwe ka teepu, Judea mee naneadu-witoo, e meakwuse. E nanesootuhiku tuwazoo ka Jerusalem mee naneadu-wi. ³² Ka Te Naa mane-makoosoo nu saa'a mu baa petugase besa soonammedoo, o'no mu saa'a yise e nenoyugwenokwu. ³³ Nu meeoo

nanesootuhi, soo Te Naa sakwa mu sootuhi.

16

¹ Eka mogo'ne Phoebe mee naneadu-witu, eka tubope gwuudu, masoo tunaka'oedyukudu, Cenchrea mee naneadu-witu kemmana. ² Oosoo ewasoo mu tunaka'oedyukudu tummatziyakwe, nuka tuwazoo. Saa'a mu-baa oo petugase, toee hemma toee oo soogwina oo gea, oosoo ka tunaka'oedyukuna.

³ Susumudu mu-nagatu nu mooasoo sopedakwadoo. Nu yise mu sooma'yu. Umuoo nananeana yaa: Priscilla-no Aquila, e napua'ana, numme ka mu numu Te Pabe'e-witu tuukwe. ⁴ Umuoo nu-koobato too'e nabatsakwate, nu yise ka mu gi Jew numu tunaka'oedyukudu-no, mu nesootuha'e. ⁵ Mu tunaka'oedyukudu mu nobe-witu numu-no nanesootuha'e. E pua'a, Epaenetus mee naneadu soo numu-kobenasoo tunaka'oedyukudu ka mu numu-nagatu ka ekow teepu Asia mee naneadu-witu.

⁶ E pua'a, Mary, oosapa Te Pabe'e nakabet-seadu.

⁷ E pupua'amu Andronicus-no Junias, nu-no uga nakwutumadu. Umu tuwazoo Jew nanana, umu unu nasopedakwadoodu Te Pabe'e yadooawabe. Umuoo nu-koobenasoo tunaka'oedyukuna.

⁸ Ampliatu, Te Pabe'e-makoo e besa pua'a.

⁹ Urbanus, Te Pabe'e ewa tummatzidu numme-wa'nesoo, e besa pua'a, Stachys.

¹⁰ Apelles, oosapa Te Pabe'e-wi tunaka'oedyukudu. E pua'a, Aristobulus nanumu.

¹¹ Herodian nu-kwa'nesoo Jew numu, Narcissus nanumu punno'o nanesootuhidu. ¹² E pupua'amu

Tryphaena-no Tryphosa, mu momoko'ne, ewa Te Pabe'e tummatzi. Persis punno'o ewa ka Te Pabe'e tummatzi. ¹³ Rufus punno'o ka Te Pabe'e ewa tummatzi. Oo pea oosapa tu tooa-wa'nesoo e matugudu.

¹⁴ Asyncritus, Phlegon, Hermes, Patrobas, Hermas yise umu-no nanesootuhidyidu, mu nobe-wi'yoona. ¹⁵ Philologus, Julia, Nereus tu punne'eno. Olympas yise umu o-no nanesootuhidyidu oo nobe-wi'yoona.

¹⁶ No'yoona mu tunaka'oedyukudu yaatoo mu sooma'yu. Tamme sakwa no'yoona nanapua'a.

¹⁷ E pupua'amu, mooasoo mu ka Te Naa besa unnepu natunedyooepu. Tamme sakwa mu tsasobedya umu ka na'unnepu-koobato nananepetugudu. ¹⁸ Umuoo oonne'yoo nananepetugudu ka pummesoo sookwina nakabetseadu. Gi umu ka Te Pabe'e nakabetsea. Umuoo besa ka mu gi sokwamadu numu yadoo'e, umu ka mu nemooagana. ¹⁹ Pana mu gi umu-wa'ne'yoo. No'yoona numu oo sopedakwato mu ka Te Naa nakabetseadu. Nu besa mu-koobato soonamme. Nu meoo mu soobedya mu sakwa oosapa oo nakasopedakwadoona besa manena gi suda tusooyugwepana. ²⁰ Soo Te Naa te tummatzina, tamme gi nanaha. Pudusoo oosoo mu tummatzina mu ka sutakoo matzoekukwu ka mumme matzamadu. Nu mu nanesootuhikute soo Te Pabe'e sakwa mu sootuhi.

²¹ Umu nu-baatu punno'o mu sooma'yu, nuka tummatzidu, Timothy.

E nanumu Lucius, Jason-no Sosipater.

²² Nu, yise, Tertius tubodu mu sooma'yu.

Ooka, nu Paul, e pubaa'yoona Gaius punno'o.

²³⁻²⁴ Mu tunaka'oedyukudu yaatuo. Mu numu nokadu kooba tumanakatudu, Erastus mee naneadu punno'o mu sooma'yu.

²⁵⁻²⁷ Te Naa suu'mu unu soonammedu, oosoo unu soonammena te sootuhina, tamme yise gi tunaka'oedyukumakwukwu. Onosoo Te Naa meeoo tusooyugwepu, “Nu no'obatusoo numu sootuhikwu,” mee. Yise o'nosoo oo yadooawabe ekow botugupu. Tooe no'yoona mu numu uga gi a nakasopedakwato, pana meno'o yise soo besa na'unnedu ka Te Pabe'e-witu nawaha, no'obatusoo numuoo natuukwe, umu yise oo naka'oedyukuna oo nakabetsea. Nu punno'o mana numu tuukweyakwe ka besa na'unnedu. Oosapa tamme ka Te Naa nesootuhikwu ka Te Pabe'e-koobato.

Te Naa Besa Unnepu
New Testament in Paiute, Northern (US:pao:Paiute,
Northern)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Paiute, Northern

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Paiute, Northern [pao], USA

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Paiute, Northern

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

74e6207a-2a9c-5dcd-bc2c-f05c6aafd4f4